

Митрополит Анатолій (Дублянський) – засновник та редактор журналу «Рідна Церква»

Владислав Фульмес, протоієрей Миколай Цап

У радянські тоталітарні часи духовність і християнські чесноти підмінювали більшовицькою ідеологією, яка заперечувала існування Бога, через що й потерпіла фіаско. У наш час, коли б, здавалося, релігія відкрита для людства, чомусь процвітає завуальована бездуховність. Тобто при всій відкритості люди, ходячи до храмів, менше духовно вдосконалюються.

Митрополит Анатолій (Дублянський) (в миру – Анатолій Захарович Дублянський) – відомий ієрарх Церкви Христової з цікавою долею, уродженець Волині, який залишив помітний слід в історії культури краю та становленні УАПЦ в Німеччині та Західній Європі. Після еміграції на Захід розпочинається тернистий шлях життя та діяльності Анатолія Захаровича. Будучи сповненим релігійною свідомістю, що виросла з його любові до Церкви – любові, прищепленої йому ще в дитячі роки глибоко релігійними батьками – він став активним учасником православно-церковного життя, що організувалось після закінчення війни у всіх громадах-таборах українців-емігрантів у Німеччині¹, у житті Української Автокефальної Православної Церкви.

Оскільки значення друкованого слова, а зокрема преси, завжди відіграло величезну роль у житті людей, то не могла й Церква в еміграції обійтися без своїх органів преси. У післявоєнний час в деяких осередках, де перебували єпископи УАПЦ, були засновані друковані органи преси Церковних Управлінь такі, як «Церковний Вісник» (Мюнхен), «Христова Громада» (Майнц-Кастель) та інші. У 1948 році вперше вийшло друком два числа журналу «Богословський Вісник» книжкового формату. Перше число друкувалося в Авгсбурзі,

¹ Цап М., прот. Справжні скарби // Волинські єпархіальні відомості. – 2012. – №12 (97). – С.3.

мало 96 сторінок і редагував його Неофіт Кибалюк. Друге число друкувалося в Новому Ульмі, мало 178 сторінок і редагував його після смерті Неофіта Кибалюка архієпископ Никанор (Абрамович). «Богословський Вісник» був друкованим органом Української Автокефальної Православної Церкви і мав виходити як місячник, але внаслідок грошової реформи в Німеччині, еміграції більшості православних українців з Німеччини та через брак матеріальних засобів на видання, цей журнал припинив своє існування².

З 1948 року до 1952 року в Німеччині не виходив жодний український православний церковний друкований орган. Це був час найбільшого переселення українських людей з Німеччини за океан та інші країни Європи. Вже у 1952 році це припинилось і з'ясувалось, що в Німеччині залишилася чимала кількість освічених українців, духовну опіку над якими перейняв архієпископ Никанор, який, як виявилось пізніше, через стан здоров'я не зміг емігрувати до Австралії.

УАПЦ в еміграції не могла обійтися без друкованого органу, яким би могла засвідчувати не лише безсмертність українського народу, а й вічну живучість нашого народу та здібність його з покоління в покоління передавати непохитну віру у Всевишнього, правду, щоб з тією вірою боротись за його краще майбутнє, а зокрема за його святу УАПЦ.

Тому після хіротонії, яку звершив архієпископ Никанор (Абрамович) 8 грудня 1951 року, з перших днів свого священства, незважаючи на важкі умови, о. Анатолій Дублянський розпочав заходи щодо заснування друкованого органу УАПЦ³. З благословення та підтримки митрополита Никанора (Абрамовича) у кінці вересня 1952 року вийшло перше число українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква». Стараннями отця часопис виходив спочатку як двомісячник, а в 1958-1988 роках як кварталник. Офіційним видавцем було Вище Церковне Управління Української Автокефальної Православної Церкви. Редакція журналу була розташована у місті Новий Ульм на вулиці Фінінгерстр 10 (*Bundesrepublik Deutschland*).

Спочатку митрополит Никанор (Абрамович) не поділяв ідеї видання журналу «Рідна Церква». Однак, отримавши чергове 5 число журналу, він змінив «гнів на милість». Секретар Церковного

² Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1972. – Ч.92. – С.3.

³ Шляхи до мого життя. – ВКМ. – Інв.№ДМ-33727.

Управління в Німеччині протоієрей Федір Луговенко писав до отця Анатолія: «Його Високопреосвященство Владика Никанор сьогодні написав до мене: «Вчора вечером одержав чергове ч. «Р.Ц.». Гарне дитвo вийшло... Трохи богословське, трохи наукове, трохи інформативне. Злоби й жовчі нема. Все в порядку...» [Додаток 1]. Пізніше в розбудову цього журналу митрополит Никанор вклав багато зусиль: до кінця своїх днів він був радником редактора, морально й матеріально підтримував журнал⁴.

Про історію заснування журналу знаходимо розповідь отця Анатолія:

«Думка про необхідність видання українського православного церковного органу існувала в мене ще перед висвятою. Цією думкою я ділюся зі своїми знайомими й приятелями і, будучи переконаним, що такий орган мусить виходити, я розпочав збір коштів на його видання ще в 1951 році. Імена перших жертводавців були видрукувані у першому номері журналу. Різні назви приходили на думку: «Український Православний Вісник», «Христова Громада» і інші»⁵.

«Назва журналу, під якою він почав виходити, постала так: 4 червня 1951 року я з двома своїми знайомими відвідав у Карлсруе Високопреосвященнішого архієпископа Никанора. Це була моя перша особиста зустріч з Владикою, якого я знав дотепер тільки з оповідань мого батька, з преси й якийсь час перед тим з листування з ним. В щирій розмові, яка відбулась у скромній кімнатці Владика, що знаходилася в домі при Беєртгаймераллеє, порушив я необхідність існування нашого церковного органу. Владика запитав: "А як же мав би називатися цей орган?". Я називав йому кілька назв, що однією з них можна було б її назвати. Пригадую собі як на це сказав Владика: "А чому не "Рідна Церква"?". На це я відповів, що так в половину двадцятих років називався церковний журнал, що його видавав А. Річинський на Волині. Це бажання владика Никанора я взяв під увагу, коли вже конкретно стала справа видання журналу»⁶.

⁴ Бурко Д., прот. Десять років «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1962. – Ч. 51. – С.3.

⁵ Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1972. – Ч. 92. – С.3.

⁶ Там само. – С.3

У другій половині 1951 року і в 1952 році в справі видання журналу отець Анатолій вів кореспонденцію з професором Б. Лисянським і професором П. Зайцевим. Вони також мали намір видавати в Німеччині церковний журнал. Душпастир вважав, що два журнали не повинно виходити, бо це була б непотрібна конкуренція при невеликій кількості читачів і слабкій матеріальній базі та й авторів, які могли б дати матеріали до журналу церковного жанру, було небагато. До того обоє вони думали видавати товстий журнал, з чим отець Анатолій не згоджувався, бо на видання товстого журналу треба було багато грошей, яких не було. Такий товстий журнал не мав би також багато передплатників, бо коштував би дорожче. Отець Анатолій був прихильником видання популярного церковного журналу, придбати який могли б усі бажаючі. Тому й ціна його повинна була б бути доступна всім. Товстий журнал, на його думку, не міг би втриматись, а невеликого розміру мав би більше шансів на існування. Не було згоди й в назві журналу: професор П. Зайцев хотів дати назву своєму журналу «Дзвони Святої Софії», а до назви, запропонованої отцем Анатолієм, ставився критично. Однак їхні задуми видати товстий журнал не здійснились через брак матеріальних засобів, і вони обидва в той час, коли журнал отця Анатолія почав виходити, підтримали його морально.

Важливим моментом на шляху до видання журналу був з'їзд єпархіального духовенства у Баварії, що відбувся 1 травня 1952 року в Мюнхені в церкві Святої Покрови при Дахаурштрассе⁷. Присутнє на ньому духовенство й миряни підтримали ініціативу отця Анатолія щодо журналу і «склали свої пожертви на його видання»⁸.

Редактор журналу «Рідна Церква» отець Анатолій Дублянський організував авторів, заохочував дописувачів. Сам відредаговував, переписував матеріали до журналу, писав статті та ще й повинен був забезпечувати появу журналу відповідною друкарнею.

Видання журналу розпочиналось з невеликої суми грошей. Цієї суми ледве вистачило для оплати першого номеру журналу. Однак з вірою в Боже благословення і Божу допомогу колектив журналу йшов вперед. Більша частина людей приймала журнал з радістю й в міру своїх сил допомагала як морально, так і матеріально. Це було вели-

⁷ Дублянський А., прот. Наш ювілей // Рідна Церква. – 1962. – Ч.51. – С.2.

⁸ Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1972. – Ч.92. – С.3.

кою підтримкою для редакторського колективу й дозволяло видавати журнал без перерви. З'явилися і передплатники цього журналу. Розуміючи те, що ціна журналу невелика, а кошти для його видання потрібні значні, ці передплатники неодноразово робили пожертви на фонд «Рідної Церкви».

Журнал «Рідна Церква» почав виходити у світ із першої передової під заголовком «Господи, благослови й допоможи!». І дійсно, під вправною рукою редактора протопресвітера Анатолія Дублянського журнал «Рідна Церква» виходив протягом 36 років. Редактор уміло надавав журналу церковно-релігійного характеру, він усвідомлював його важливість у слові правди про Українську Православну Церкву, усвідомлював необхідність збереження Христової Церкви українського народу⁹.

На сторінках «Рідної Церкви» чітко проповідувалося Слово Боже, друкувалися статті про минулі й сучасні на той час події Православної Церкви, віддзеркалювалося життя УАПЦ в інформаційних дописах. Також важливим було те, що редактор уникав на сторінках журналу зайвої полеміки¹⁰, не допускав проявів людських слабкостей, егоїзму або ще якихось інших інстинктів. Миролюбно наставлений редактор постійно дбав, щоб через надруковані статті в журналі не спричинити неспокій в УАПЦ.

З роками ціна на друк та на інші видатки зростала і ставила видавництво перед важкими завданнями. Але свідомість необхідності існування «Рідної Церкви», свідомість, що вона репрезентує Церкву, говорить про її діяльність, про її життя, змушували редакцію видавати цей журнал далі.

У першому номері журналу знаходимо:

«Великі завдання, які лежать на УАПЦ на еміграції, в міру можливостей допомагатиме сповнювати "Рідна церква", яка служитиме скріпленню церковно-релігійної свідомості серед наших вірних, інформуватиме їх про життя нашої Церкви та буде лучником між нашою ієрархією, духовенством і вірними... "Рідна Церква" кликатиме до вірності своїй Церкві, до зміцнення віри Христової і християнського духу, до взаємної християнської

⁹ Глинін А. Чіткість проповідування // Українські вісті. – 1992. – 27 грудня, №50 (3028). – С.5.

¹⁰ На службу Богові і Церкві // Рідна Церква. – 1974. – Ч. 99-100. – С.2-3.

любові, до милосердя і добрих діл та повсякчасно нагадуватиме всім нам про наш рідний Сион – наш Київ, про нашу поневолену ворогом Україну й вселятиме надію, що через хрест терпінь надійде великий день Воскресіння нашої багатостраждальної Батьківщини»¹¹.

З редактором «Рідної Церкви» отцем Анатолієм тісно співпрацювали такі автори, як: відомий історик-професор Наталія Полонська-Василенко – авторка «Історичних підвалин УАПЦ»; обдарований літературним талантом протопресвітер Демид Бурко – автор книги «УАПЦ – вічне джерело життя»; визначний український православний богослов професор Іван Власовський – автор «Нарису історії Української Православної Церкви»; Розалія Панченко з її незабутнім циклом спогадів «Київ і кияни»; професор Юрій Перхорович, професор Зіновій Соколюк, професор Юрій Бойко-Блохин та інші. Співпрацювали з редактором й священнослужителі: протопресвітер Паладій Дубицький, протоієрей Федір Луговенко, протоієрей Анфір Остапчук, протоієрей Борис Хайневський, протоієрей Іван Стус та інші¹².

Друкувалися в «Рідній Церкві» статті професора Олександра Лотоцького з його наукової праці «Автокефалія»; з «Києво-Печерського Патерика» про преподобного Феодосія ігумена Печерського з приводу 900-ліття з дня його упокоєння. Часто на сторінках журналу подавалися проповіді першого митрополита Відродженої УАПЦ Василя Липківського. Цінним даром для читачів була надрукована похвала святому князю Володимирі зі слова митрополита Київського Іларіона, виголошеного в Десятинній Церкві в Києві близько 1050 року в присутності князя Ярослава Мудрого і в пам'ять Володимира Великого. Цю похвалу було подано в ювілей 1000-ліття хрещення Русі-України в святій православній вірі.

Редактор отець Анатолій залишив чимало й своїх статей на сторінках журналу. Стаття про художника Іова Кондзелевича показує зацікавлення отця Анатолія пензлем та палітрою. Стаття «П'ятдесятиліття перших Служб Божих українською мовою» промовляє вже самим заголовком, тобто, що українці в 1919 році ввели в Богослужіння укра-

¹¹ До 100-го числа журналу «Рідна Церква» // Рідна Церква. – 1974. – Ч.99-100. – С.2.

¹² Глинін А. Чіткість проповідування // Українські вісті. – 1992. – 27 грудня, №50 (3028). – С.5.

їнську мову. Стежачи за історією української ієрархії, отець Анатолій пише статтю про митрополита Арсенія Мацієвича з приводу 200-ліття його мученицької смерті. До 900-ліття з дня упокоєння преподобного Анатолія Печерського була написана стаття про цього основоположника Києво-Печерської Лаври. У 300-ліття чудесного врятування Почаївського монастиря від турецького пограбування отець Анатолій пише статтю про Почаївську святиню. У Сутківцях на Поділлі виповнилось 500 років існування церкви-твердині, і цій події редактор теж присвятив свою статтю.

Усі статті отця Анатолія Дублянського наскрізь церковно-релігійного й історичного характеру¹³. Прикладом може бути стаття про святого Отця і Учителя Церкви святого Василя Великого, присвячена 1600-літтю з дня упокоєння, або стаття про Острозьку Академію, яка *«відіграла колосальну роль в житті нашого народу та нашої Церкви, бо згуртувала краці наукові сили, що повели вперед рідну Церкву, літературу й рідну культуру»*¹⁴.

Відзначив окремою статтею отець Анатолій композитора отця Кирила Стеценка, релігійно-церковні композиції якого виконуються в українських православних церквах, беруть їх у свій репертуар і церковні хори. Цікаво описано у 1986 році історію підкорення Української Православної Церкви (Київської митрополії) Московській Патріархії, як похід російської церковної й політичної влади на Українську Православну Церкву, як на Церкву національну, з метою позбавити український народ його національної Церкви, виключно з політичних міркувань.

Крім того, отець Анатолій описував собори єпископів, єпархіальні собори, релігійні з'їзди мирян УАПЦ на чужині та інше.

В основному більша частина журналу «Рідна Церква» розходила у Німеччині, однак надходила також до Франції, Бельгії, США, Канади, Англії, Австрії, Австралії, Швейцарії, Голландії, Фінляндії, Швеції, Норвегії, Італії, Туреччини й Південної Америки. Одержували її не тільки українці, але й ряд іноземців, які цікавились долею УАПЦ.

Зважаючи на погіршення здоров'я, смерть працівників та дружини, у 1988 році церковно-релігійний журнал «Рідна Церква» сповіщає своїх читачів про припинення свого існування:

¹³ До редакції «Рідна Церква» // Рідна Церква. – 1974. – Ч.99-100. – С.2.

¹⁴ Глинин А. Чіткість проповідування // Українські вісті. – 1992. – 27 грудня, №50 (3028). – С.5.

«Вже сповнилося 36 років, як виходить наш журнал "Рідна Церква". Від часу заснування його в вересні 1952 року зайшло багато змін. Упокоїлося багато його співпрацівників, читачів, передплатників і щедрих жертводавців. Наклад його поважно зменшився, а кошти видання журналу значно збільшилися. Проте завдяки щедрим жертводавцям на пресовий фонд журналу, ми могли видавати його без перерви.

На жаль, на перехіді до дальшого видання його стало те, що я, досягнувши високого віку, через обтяження різними моїми обов'язками не в стані далі провадити сам один редакційну працю. У зв'язку з цим, як основоположник і редактор цього журналу, на превеликий жаль, змушений повідомити, що з цим числом видання "Рідної церкви" припиняється»¹⁵.

Тривала в часі й результативна діяльність редакції «Рідної Церкви» в діаспорі забезпечила цьому часопису в західному світі репутацію одного з авторитетних та впливових періодичних друкованих органів зарубіжного українства.

Список джерел і літератури:

1. Бурко Д., прот. Десять років «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1962. – Ч. 51. – С. 3.
2. Глинін А. Чіткість проповідування // Українські вісті. – 1992. – 27 грудня, №50 (3028). – С. 5.
3. До 100-го числа журналу «Рідна Церква» // Рідна Церква. – 1974. – Ч. 99-100. – С. 2.
4. До наших шановних читачів і передплатників // Рідна Церква. – 1988. – Ч. 156. – С. 4.
5. До редакції «Рідна Церква» // Рідна Церква. – 1974. – Ч. 99-100. – С. 2.
6. Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1972. – Ч. 92. – С. 3.
7. Дублянський А., прот. Наш ювілей // Рідна Церква. – 1962. – Ч. 51. – С. 2.
8. На службу Богові і Церкві // Рідна Церква. – 1974. – Ч. 99-100. – С. 2-3.
9. Цап М., прот. Справжні скарби // Волинські єпархіальні відомості. – 2012. – №12 (97). – С. 3.
10. Шляхи до мого життя. – ВКМ. – Інв.№ДМ-33727.

¹⁵ До наших шановних читачів і передплатників // Рідна Церква. – 1988. – Ч. 156. – С. 4.

†
Die Ukrainische Autokephale
Orthodoxe Kirche
Kirchenverwaltung
in München

№ 244

Мюнхен, 22.5.53.

До Всечесного о. Анатолія Дублянського,
Настоятеля Укр. Прав. Церкви

в Ландсгуті.

Його Високопреосвященство Владика Ніканор сьогодні написав до мене: "Вчора вечером одержав чергове ч. "Р.Ц.". Гарне дитя вийшло... Трохи богословське, трохи наукове, трохи інформативне. Злоби й жовчі нема./Це, мабуть, на мою адресу.../Все в порядку. Уявляю, як о. Анатолій тішиться! "

Повідомляючи Вас про це, тішуся і я, що Владика аж на 5-му ч. перемінив "гнів на милість". Досі він не дуже одобрив і саму думку про видання "Р.Ц.". Отже все в порядку, *спасибі!*

Крім цієї приемної вістки почуваю себе щасливим повідомити Вас, що Вас Владика нагородив набадреником. Він просив мене Вас про те повідомити, бо він зараз, як Ви знаєте, відпочиває і з Швейцарії ніякими діловими листами нас не обтяжує. Крім Вас є нагороджений набадреником о. Грій Сікорський і о. Іван Кульчицький. В сан протоєрів возведені о. Горгіція і о. М. Гільтайчук. Про це треба буде подати в наступному ч. "Р.Ц."

З правдивою повагою і любов'ю

Секретар Церковного Управління УАПЦ в Німеччині
Протоєрей *Ф. Луговенка*

Додаток 1.

Лист А. Дублянському про журнал «Рідна Церква» від секретаря
Церковного Управління в Німеччині прот. Ф. Луговенка.
ВКМ. – Інв. №КДФ-17104.

Владислав Фультес
Митрополит Анатолій (Дублянський) –
засновник та редактор журналу «Рідна Церква»

Волинський Благовісник №2 (2014) Додатки.

Додаток 2.

Титульна сторінка церковно-релігійного журналу «Рідна Церква».
ВКМ. – Інв. №КДФ-16033.

Владислав Фульмес
Митрополит Анатолій (Дублянський) –
засновник та редактор журналу «Рідна Церква»
Волинський Благовісник №2 (2014) Додатки.